
Considerații privind evoluția numărului de pensionari și a pensiilor

Prof. univ. dr. Constantin ANGHELACHE

Academia de Studii Economice, București

Universitatea „Artifex” din București

Conf. univ. dr. Aurelian DIACONU

Universitatea „Artifex” din București

Abstract

Acest articol descrie evoluția pensionarilor și a pensiilor în România. Acest segment al populației și veniturile lor reprezintă o situație particulară a sistemului demo-economic național. Autorii se preocupă de evoluția categoriei pensionari, nivelul pensiilor, pensionarii sistemului de asigurări sociale de stat, aspectele teritoriale.

Cuvinte cheie: *populație, pensioanre, asigurări sociale, vârstă, compensare*

Evoluția categoriei pensionari

Începând cu anul 1990, pe fondul unor măsuri economico-sociale care țin de restructurarea economiei românești, s-au produs modificări esențiale în structura socio-economică a populației din țara noastră.

În aceeași direcție a acționat și evoluția demografică din ultimii ani, în care natalitatea a scăzut în mod îngrijorător, iar mortalitatea se situează pe o curbă ascendentă.

Gruparea numărului pensionarilor pe nivele de pensii la 30.06.2015

Niveluri de pensii	2015
TOTAL - mii pers	5.307
	din care, în %
sub 171	1,9
între 171-210	1,6
între 211-250	2,0
între 251-290	2,7
între 291-350	6,1
între 351-500	16,2
între 501-1000	49,9
Peste 1000	19,6

Sursa de date: Institutul Național de Statistică, Buletinul Statistic nr. 7/2015.

În condițiile unei regresii evidente a sporului natural al populației și, pe fondul procesului de îmbătrânire demografică accentuat, corelate cu reducerea constantă a numărului locurilor de muncă, persoanele încadrate în categoria pensionari și beneficiari de ajutor social dețin o pondere tot mai mare în totalul populației țării și, mai ales, în totalul populației inative, numărul acestora încadrându-se, de asemenea, pe o traiectorie ascendentă.

Astfel, la sfârșitul trimestrului doi al anului 2015, se remarcă un curs constant al numărului pensionarilor. În cifre absolute, la 31 iulie 2015, se aflau în categoria pensionari peste 5.307.000 de persoane.

Este de remarcat faptul că, din anul 2000 numărul pensionarilor scade în mod constant de la o perioadă la alta. Astfel, în 2000 erau înregistrați 6.154.000 pensionari, care în iulie 2015 s-au redus la 5.307.000 pensionari. Această reducere de aproximativ un milion de persoane are la bază două cauze.

Prima este cea legată de faptul că piramida vârstelor s-a diminuat la bază. A doua se referă la faptul că procesul de îmbătrânire a populației va avea două efecte. În primul rând se va reduce numărul de pensionari.

A doua va consta în mutarea populației pe grupe vârstnice, datorită scăderii natalității.

Desigur, este dificil de luat în considerare creșterea sau modificarea situației pensionarilor de asigurări sociale din agricultură, unde creșterea este nesemnificativă.

Ieșirile din sistemul de plată a pensiilor au fost rezonabile, fiind cauzate, într-un procent mare, de decese.

La acest punct trebuie să observăm că în ultimii ani a crescut numărul deceselor și s-a scurtat speranța medie de viață a populației.

Important ar fi de analizat și modul în care au evoluat structura și distribuția pensionarilor și a beneficiarilor de ajutoare sociale, în funcție de sistemul în care aceștia au fost incluși.

Astfel, în iulie 2015, numărul pensionarilor de asigurări sociale a fost de 5.303.000, din care 4.679.000 sunt pensionari de asigurări sociale de stat, iar 468.000 sunt pensionari de asigurări sociale ale salariaților ce provin din agricultură.

În semestrul I 2015, numărul pensionarilor de asigurări sociale a fost de 5.303.000 persoane, din care pensionari de asigurări sociale de stat 4.679.000 persoane.

Cealalți pensionari reprezintă beneficiari de ajutor social și pensionari IOVR.

Subliniez faptul că în prezent, când industria și celelalte ramuri ale economiei naționale sunt supuse unui proces de restructurare, persoane care îndeplinesc condițiile de vechime neîntreruptă în muncă și vârstă vor ieși anticipat la pensie.

În această situație, este clar că numărul pensionarilor va crește.

Numărul mediu al pensionarilor și pensia medie lunară la 30.06.2015

Indicatori	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
TOTAL	6154	6351	6378	6306	6233	6067	5806	5745	5701	5694	5661	5597	5531	5413	5357	5307
-asigurari sociale	6110	6311	6342	6274	6205	6042	5785	5726	5685	5683	5451	5588	5523	5407	5352	5303
asigurari sociale de stat	4246	4426	4535	4570	4597	4611	4633	4643	4664	4716	4777	4744	4720	4679	4677	4679
agricultori	1751	1767	1677	1572	1474	1292	1005	932	866	790	714	684	642	570	518	468
TOTAL	72	104	134	156	204	246	298	389	572	708	724	754	766	807	846	892
asigurari sociale	72	104	133	156	204	246	298	389	573	708	719	755	767	808	847	893
asigurari sociale de stat	91	131	163	187	232	267	311	399	593	734	741	775	777	812	845	886
agricultori	19	27	34	38	74	88	117	159	253	307	309	311	313	328	342	361

Sursa de date: Institutul Național de Statistică, Buletinul Statistic nr. 7/2015.

Raportul anual dintre numărul de pensionari și cel al salariaților a fost de cca. 1,3 pensionari la un salariat. Numărul de pensionari de asigurări sociale a crescut, și aceasta, în special pe seama pensionărilor pentru munca depusă și limită de vârstă cu vechime integrală.

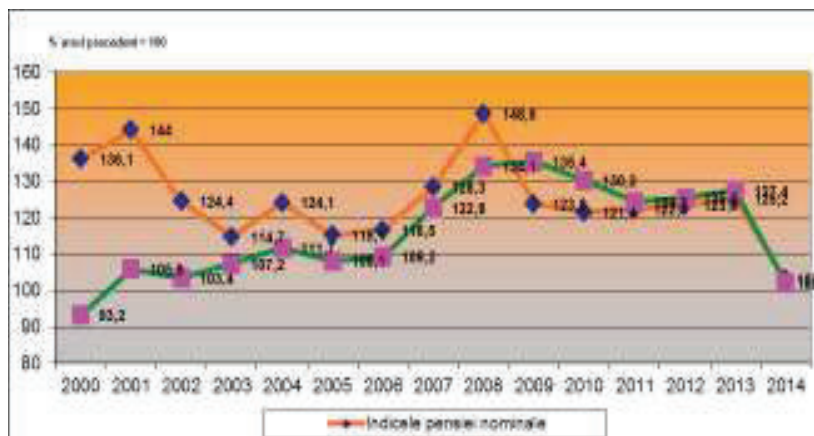
Studiu privind evoluția nivelului pensiilor

În contextul în care numărul pensionarilor crește, se impune găsirea surselor pentru sumele necesare a fi plătite drept pensii și ajutoare sociale.

De asemenea, se pune problema ca, în condițiile creșterii indicelui prețurilor de consum, să se găsească acele posibilități de sporire a pensiilor prin compensații, indexări sau indemnizații, acordate în conformitate cu legislația în vigoare.

Precizez că, în 2011, pensiile s-au diminuat sau crescut prin recalculare după ce, în 2009 s-au majorat, succesiv, în intenția de a acoperi mai bine efectele inflației. După 2015, pensiile au ajuns la un nivel relativ corespunzător, fiind în creștere

Evoluția pensiei medii nominale și reale în perioada 2000-2015(%)

Sursa de date: Institutul Național de Statistică, Buletinul Statistic nr. 7/2015.

Aparent, aceste cifre relative ar pune în evidență o creștere semnificativă a sumelor plătite pensionarilor.

Cifrele respective nu sunt însă pe deplin grăitoare, deoarece, în foarte multe cazuri, creșterile s-au efectuat pornindu-se de la sume de bază extrem de mici.

Astfel, există încă persoane care au pensii de câteva zeci sau sute de mii de lei pentru care, pe fondul adâncirii crizei și a lipsei de resurse financiare, chiar creșteri de 100% nu înseamnă, practic, nimic. Cuantumul indemnizației lunare a crescut comparativ cu toți anii anteriori.

Un alt element de analiză îl constituie pensia medie lunară a pensionarilor și beneficiarilor de ajutor social. Și aceste sume, în termeni comparabili, arată o sporire a resurselor de care au beneficiat pensionarii, dar aceasta nu a fost pe deplin îndestulătoare, ținând seama de indicele prețului de consum al populației, care a fost superior nivelului de creștere a pensiilor și, de asemenea, a reprezentat, în cifre abso-

lute, o creștere aproape nesemnificativă dacă se iau în considerare nivelurile la care s-a aplicat această majorare. Media pensiei de asigurări sociale a fost de 808 lei/lună, influențată negativ de nivelul pensiilor convenite agricultorilor. Deși, față de perioada 1999-2009 (în 2010-2011 pensiile practic au stagnat) pensia medie a agricultorilor a crescut, raportul, în comparație cu nivelul pe care l-au înregistrat pensiile convenite celor din sistemul asigurărilor sociale de stat, se menține încă prea ridicat. O diferențiere accentuată se manifestă și între categoriile de pensii. O analiză din acest punct de vedere evidențiază că, pentru munca depusă și limită de vârstă, un pensionar provenit din rândul agricultorilor primește, în medie, 415 lei/lună. Această situație evidențiază un decalaj în defavoarea nivelului pensiilor salariaților din sistemul agricol față de cei din sistemul asigurărilor sociale de stat. Situația este dificilă și pentru că suma primită drept pensie este insuficientă pentru o persoană ca să își plătească obligațiile privind chiria sau impozitul (dacă este proprietar al unui apartament), gazele, electricitatea, telefonul, agentul termic etc. Toate acestea, mai ales în contextul în care prețurile și tarifele aferente principalelor produse și servicii pentru populație sunt ajustate în ritm galopant, fie în funcție de ritmul devalorizării monedei naționale, fie în funcție de necesitățile de venituri la bugetul statului, nu reprezintă nimic, în sensul că întreaga sumă, dacă nu mai mult decât atât, se consumă pentru aceste obligații. Nu se mai poate pune în discuție faptul că această categorie, respectiv pensionarii, reprezintă și categoria cea mai afectată de anumite boli, pentru îngrijirea cărora trebuie neapărat să-și rezerve sume din care să cumpere medicamentele necesare, compensate sau necompensate, în situația în care respectivele medicamente nu sunt cuprinse în categoria compensatelor, după cum nu mai poate intra în discuție problema asigurării unei alimentații corespunzătoare.

În aceste condiții, eventualele nevoi de odihnă, recreere, tratamente balneoclimaterice sau necesități spirituale sunt, pentru pensionarii din România, de domeniul SF. Iată de ce pensionarii, oamenii de vârstă a treia, devin, după o viață de muncă, una dintre categoriile defavorizate din România, iar prin comparație cu posibilitățile unor categorii similare din alte țări, exemplifică unul dintre cele mai triste, frustrante și lipsite de bucurii moduri de viață la anii senectuții. Facem această apreciere globală deși în perioada 2001-2009, dar mai ales în anii 2008-2009, guvernul a făcut o serie de concesi (a se citi facilități) față de pensionari și alte persoane în nevoie acută de mijloace de subzistență, deoarece acoperirea nevoilor acestora este încă departe de un raport normal de supraviețuire. Eforturile de majorare a pensiilor, mai ales cele ale agricultorilor, au avut la bază interese electorale, fără a se analiza și posibilitățile concrete bugetare de acoperire din venituri.

Situația actuală a pensionarilor din sistemul asigurărilor sociale de stat

Așa după cum am menționat, în categoria pensionarilor, ponderea cea mai importantă este deținută de pensionarii din sistemul asigurărilor sociale de stat. De aceea, se impune a face o scurtă prezentare și a modului în care a evoluat pensia primită de această categorie de pensionari. Astfel, pe total pensia medie a fost, în 2011, de 775 lei/lună, în 2012 de 767 lei-lună, în 2013 de 808 lei/lună, în 2014 de 847 lei/lună și 893 lei/lună la 31 iulie 2015, reprezentând o creștere comparativ cu septembrie 1999. În 2011, nu s-au acordat alte măririi, iar în 2012, 2013, 2014 și 2015 au fost ajustate cu rata inflației. Ușoara majorare are la bază modificarea structurii pensionarilor pe nivel de marime a pensiilor și nu o decizie guvernamentală. Raportul între pensia medie de

asigurări sociale de stat pentru munca depusă și limită de vârstă cu vechime integrală în muncă și salariul mediu net în 2014 a fost de 42,7%. Se constată deci o oarecare menținere a decalajului între pensia medie de asigurări sociale de stat și salariul mediu încasat în cadrul economiei naționale, iar pe o treaptă valorică absolută superioară.

Această modificare are la bază, în primul rând, ritmul mai accelerat în care au crescut unele pensii, precum și reducerea numărului pensionarilor din categoria celor care beneficiau de o pensie modestă. După 2011, creșterea pensiei medii de asigurări sociale de stat pentru munca depusă și limită de vârstă cu vechime integrală în muncă s-a situat aproape de creșterea câștigului salarial mediu. În următorii patru ani, pensiile s-au majorat cu rata inflației.

În consecință, putem aprecia că, în ciuda unor eforturi făcute, cu rezultate mai mult simbolice, din cauza limitelor pe care le are bugetul asigurărilor sociale, nivelul de majorare a pensiilor a fost redus, fiind departe de a acoperi decalajul înregistrat în raport cu nivelul alarmant de creștere a prețurilor pentru acele produse/servicii vitale activității și vieții pensionarilor. Mă refer aici la consumul de gaze, agent termic, întreținere, taxe pentru telefon, poștă, radio etc., acestea nefiind dimensionate după nivelul veniturilor pensionarilor, ci în raport cu consumul ce se realizează.

Evoluția pensiei suplimentare

Un element important în efectuarea analizei privind numărul mediu al pensionarilor de asigurări sociale îl reprezintă și situația în care s-a găsit această categorie de persoane în ceea ce privește modul în care a beneficiat de pensia suplimentară.

Astfel, în 2015, au beneficiat de pensie suplimentară peste 3,09 milioane de persoane. Sumele care au fost plătite drept pensie suplimentară au crescut an de an, începând cu 1999.

Evoluția pensiilor în profil teritorial

În cadrul analizei situației pensionarilor din țara noastră, importantă apare și variația în profil teritorial a pensiilor de care au beneficiat aceștia. Din acest punct de vedere, se constată că există o mare variație a nivelului pensiilor asigurărilor sociale de stat de la un județ la altul. Astfel, nivelul cel mai scăzut se înregistrează în județele Giurgiu, Ialomița, Călărași, Botoșani, Bistrița.

Pensii ceva mai ridicate se înregistrează în municipiul București, iar la nivel de județe, în Hunedoara, Brașov, Cluj, Prahova. Aceste date arată că, până și în județele apreciate a avea un nivel ridicat al pensiilor, cuantumul acestora este mic în comparație cu cerințele normale ale vieții. Tabloul mai sus conturat evidențiază, de fapt, o agravare a situației acestei categorii de persoane, respectiv a pensionarilor, atât prin prisma menținerii unui nivel redus al pensiilor și celorlalte categorii de facilități ce li se acordă, cât și prin prisma evidenței că, an de an, numărul pensionarilor crește concomitent cu reducerea numărului salariaților.

Din păcate, în condițiile actuale, în care, pe lângă majorările succesive de prețuri la energie electrică și termică, telefon, transport în comun, medicamente etc., se pune problema inevitabilă a unor noi majorări de prețuri la carburanți (la petrol și derivate), de natură să angreneze o spirală a creșterii prețurilor și la alte produse și servicii, este greu de presupus că se vor găsi acele resurse cu care să sporească bugetul asigurărilor sociale pentru perioada următoare.

Trebuie însă subliniat faptul că, din analiza nivelurilor de creștere, această majorare apare nesemnificativă, mai ales pentru categoria pensionarilor cu niveluri actuale foarte reduse, cărora nici recenta hotărâre de indexare și reasezare lunară a pensiilor nu le poate aduce o relaxare minimă a situației materiale cu care se confruntă. Pe fondul în care populația activă ocupată va scădea, prin trecerea în șomaj sau disponibilizare a unui număr important de salariați, este de așteptat ca valorile sau sumele înregistrate sub formă de contribuție pentru asigurările sociale și contribuție pentru pensie suplimentară să fie, în cifre absolute, relativ constante sau în ușoară creștere. În condițiile crizei economice, probabil, va fi dificil de găsit resurse alternative prin care să se mărească veniturile pentru asigurările sociale, astfel încât acestei categorii a pensionarilor, cea mai defavorizată sau printre cele mai defavorizate din România, să i se poată ameliora situația prin unele creșteri, fie și simbolice.

References

- Anghelache, C. (2015). *România 2015. Starea economică pe calea redresării*, Editura Economică, București
- Craciuneanu, V., Stefan, D. (2015). *Budget Level of Social Security Pension in Romania Compared to Social Aid Established by the Legislator*, Faculty of Finance, Banking and Accountancy Bucharest, "Dimitrie Cantemir" Christian University Bucharest in its journal Knowledge Horizons – Economics, Volume (Year): 7 (2015), Issue (Month): 1 (March), pp. 116-121
- Florea Ianc, M.M. (2014). *Necessity To Supplement The Public Pension System From Romania With Private Pension System*, Constatin Brancusi University of Targu Jiu Annals - Economy Series, Volume (Year): 1 (2014), Issue (Month): (February), pp. 277-281
- www.insse.ro
- *** International Monetary Fund (2010). *Romania; Financial Sector Stability Assessment*, International Monetary Fund in its series IMF Staff Country Reports with number 10/47.